DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

MORBIS HAEREDITARIIS IN GENERE

QVAM

SVMMI NVMINIS AVSPICIO

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

FRIDERICO

MARGGRAVIO BRANDENBVRGICO BORVSSIAE

SILESIAEQVE DVCE CET. BVRGGRAVIO NORIMBERGENSI CET.

CIRCVLI FRANCONICI SVPREMO CAMPI MARESCHALLO

ET TRIVM LEGIONVM ET COHORTIVM PRAEFECTO

EX DECRETO GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS IVRIBVS

AC PRIVILEGIIS LEGITIME OBTINENDIS

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI

SVBMITTIT

IOANNES PROCOPIVS

SZAKOLCZA HVNGARVS.

DIE OCTOBR. MDCCLVIII.

ERLANGAE

APVD IO. DITER. MICH. CAMERARIVM ACADEM. TYPOGR.

LVCRETIVS
de rer. natur.
L. III. v. 307.

Sic hominum genus est! quamuis doctrina politos
Constituat pariter quosdam; tamen illa relinquit
Naturae cuiusque animae vestigia prima,
Nec radicitus euelli mala posse putandum est.

§. I.

Erta quadam atque definita partium, massam sanguineam constituentium, proportione, humores nostros gaudere, ne vetustissimos quidem medicos latuit, quam illi, si a statu sano atque naturali non recedebat, *temperiem* adpellarunt. Quam ob caussam, varia etiam corporibus attribuebant temperamenta: quum a diuersa sanguinis temperie, varias quoque qualitates, humana corpora nanciscantur, quarum caussa, certo temperamento, praedita dicebantur. Et illae quidem primae seu simplices qualitates, ex eorum opinione, quatuor sunt: calidum, frigidum, humidum, siccum.

§. II.

Quae simplices seu primae qualitates (§. I.) quum solae, salua hominis vita, consistere in corpore non possent, vt recte Hippocrates iudicasse videtur a); calidumque adeo humido, et humidum calido cet. mixtum atque temperatum esse oporteret:

 quatuor

a) de veteri medic.

quatuor primaria temperamenta, ex primis illis qualitatibus, quae composita essent, veteres constituerunt medici. Nimirum, calidum et humidum, quod *sanguineum* vocarunt; deinde calidum et siccum, quod *cholericum* dixere; tandem, frigidum et humidum, cui nomen *phlegmatici* erat; postremo autem frigidum et siccum, quod *melancholicum* nuncuparunt.

§. III.

Sed, quum animaduerterent, quatuor ista temperamentorum genera (§. 2.) haud adeo vniuersalia esse, vt eorum vnum, cuilibet indiuiduo ita competeret, vt ne latum vnguem, a simplicitate sua, recederet; summamque temperamentorum diuersitatem, in singulis propemodum hominibus, viderent: alias adhuc temperamentorum species, quae ex prioribus quodammodo compositae essent, doctrinae caussa, excogitauerunt, vt sunt: sanguineo-cholericum, sanguineo-melancholicum, sanguineo-phlegmaticum. Quin, placuit nonnullis, multis competere hominibus temperamenta, quae ex tribus conflata commixtaque essent, vt, sanguineo-cholerico-melancholicum.

§. IIII.

Displicuit equidem nonnullis, composita temperamenta (§. 3.) statui, propterea quod e diametro eadem sibi opposita essent, neque in vno eodemque indiuiduo stare possent, sic, vt, vno simplici posito, alterum necessario tollatur. Dicunt namque, si calidum et frigidum, humidum et siccum, simul consistere non possit: neque etiam fieri posse, vt vnus idemque homo temperamenti v. gr. sanguinei, cholericique simul esse queat: illud si quidem humidi abundantiam, hoc autem eius inopiam inuoluat (§. 2.)

§. V.

Sed, si iusto sensu, composita temperamenta intelligamus: nihil huic sententiae absurdi inesse, quisque comperiet. Non illam fuisse huius opinionis auctoribus mentem existimo; vt, cum v. gr. sanguineo-cholerico temperamento, aliquem praeditum

ditum esse dixerint: eundem et abundare et egere simul humido, putauerint. Doctrinae huius ratio cum iusta, tum etiam omni ex parte veritati conueniens, illis fuisse videtur. Neque enim cogitandum est, primaria temperamenta (§. 2.), quatenus corpori humano conueniunt, certos adeo atque definitos habere limites; vt eos nullo vnquam tempore transgredi, nullosque admittere gradus possint. Abundare quidem humidum potest cum calido: illud tamen, minori copia, quam in sanguineis esse solet; quin adesse possit, nihil est, cur dubitare debeamus. Si ergo humidum, minori, aut calidum, maiori, ac in sanguineis solis, copia adest, illo tamen paulo maiori, quam in solis cholericis, calore porro, abundante: tale temperamentum ex sanguineo atque cholerico mixtum dici potest; quum vtriusque naturam, quadam parte, imitetur. Qua significatione, si caetera quoque temperamenta sumamus composita: omnis tolletur dubitandi occasio.

§. VI.

Tanto autem minus vulgaris illa medicorum opinio, de compositis temperamentis, aliena a vero videtur; quanto maioribus mutationibus, omnium hominum temperamenta, obnoxia esse putantur. Aetate enim, victus ratione diuersa, vitae genere regionumque incolatu commutato, diuersis anni temporibus, et varia aëris coelique temperie, sexcentisque aliis, eadem mutari, qui inficietur, existimo fore neminem. Atque inde etiam factum est, vt certis hominum *aetatibus*, quaedam quasi propria temperamenta adscribantur; infantibus et pueris phlegmaticum, sanguineum iuuentuti, cholericum viris, senibus denique melancholicum; non, quod simplicia temperamenta ista, certis aetatibus, sine aliorum complicatione, adstricta essent; omnesque, qui, eadem aetate, sunt, iisdem quoque temperamentis gauderent; sed, quod, quibusdam vitae humanae temporibus, quaedam temperamenta manifestissima sint, caeterisque quasi dominentur. Quin imo eo vsque, philosophando progressi sunt quidam, vt,

vniuerſis nationibus, propria attribuerint temperamenta, veluti fuit SCIPIO CLARAMONTIVS CÆSENAS b) tametſi is, non tam de corporis, quam animae temperamento ſcripſiſſe videatur. Cuius non eam fuiſſe opinionem arbitror, vt eiusdem regionis incolis, ideam attribuat temperamentum ſtricte et abſolute; ſed, quod ad vnum temperamentum magis, quam aliae gentes, accedant. Viſum etiam non nullis eſt, in ſanciendis legibus, vniuerſarum gentium temperamenta conſideranda eſſe, id quod nuper etiam demonſtrauit Cel. *Montesquiou.* c)

§. VII.

Hanc ob cauſſam, quum clariſſimi medici, tam inſignem, ac propemodum infinitam temperamentorum varietatem, propter tantam hominum diſſimilitudinem, et ſingulorum indiuiduorum ſingularem conſtitutionem, rerumque, quibus illa in varias ſpecies transformantur, multitudinem, viderent: tot fere temperamenta animo concipienda eſſe iudicarunt; quot mortales, in vniuerſo terrarum orbe, vnquam fuerunt, ſunt aut erunt, cuilibet indiuiduo, proprium ac ſingulare temperamentum attribuentes d).

§. VIII.

Quum a ſicco humidoque (§. I. 2.) fibrarum dependeat robur aut mollities: e) per ſe iam eluceſcit, temperamentorum notiones, non tantum ex fluidorum qualitatibus, ſed etiam ſolidorum conſtitutione, eruendas eſſe. Quodſi itaque a certa quadam ſanguinis qualitate, et ſolidorum tono, certa quoque omnium actionum functio, hinc totius corporis conſtitutio dependet:

b) de coniectandis cuiusque moribus et latitantibus animi affectibus. conf. *Thomae Kennedy* diſſ. de temperamento fundamento morum et morborum in gentibus, ſub praeſidio FRID. HOFMANNI, Halae 1705. ventilata.

c) in notiſſimo opere *Esprit de Loix.*

d) FERNELII Phyſiol. Lib. III. c. 3. p. m. 121. Io. GOTTOF. *de* BERGER phyſiol. medic. p. 109. HAMBERGERI phyſiol. medic. §. 49.

e) HAMBERGERI phyſiol. medic. §. 52. ſeqq.

pendet: tono fibrarum, et ſanguinis qualitate mutatis, corporis quoque conſtitutionem omnem mutari, neceſſe eſt. Proindeque, quia temperamenta, tam variis a cauſſis diuerſoque modo, mutantur (§. 6. 7.): ab iisdem quoque corporis ſtatum praeſentem mutari oportet.

§. IX.

Quum ex ſanguinea maſſa, caetera corporis noſtri fluida ſecernantur: ſequitur, qualis eſt ſanguis, talia quoque fluida ex eodem ſecreta eſſe oportere. Quamobrem, quia maſculinum quoque ſemen fluidum eſt, ex ſanguine originem trahens ſuam: ſemen hoc, imitari, quodam modo, debet qualitates ſanguinis, ex quo illud ſecretum eſt.

§. X.

In hoc conſentiunt medici, corporis temperamenta, per morbos mutari, id eſt, proportionem partium ſanguinem conſtituentium, earumque mutuam in ſe ſolidasque partas, et vice verſa, actionem, in aliam, quam ante morbum fuit, degenerare, aliasque adeo ſanguinem adipiſci qualitates. Quoniam igitur maſculinum ſemen ex ſanguine ſecernitur; ideoque ſimilibus paene qualitatibus maſſae ſanguineae, praeditum eſt (§ 9.) intelligere hinc licet, ſi ſanguis minime ſanus eſt, ſed omnino morboſae qualitatis; maſculinum ſemen, vitiati ſanguinis naturam imitari. Quod ipſum pridem iam monuit Hippocrates. f)

§. XI.

Non hic disquiremus, an muliebre ouum, ipſa virilis ſeminis ſubſtantia, vel animali ſpasmatico, vel vero aura ſenimali, prolificum fiat atque foecundetur. Sufficere enim videtur, quandam ſeminis maſculini partem, ad oui muliebris foecundationem concurrere. Conſtat porro, materno ſanguine, toto geſtationis tempore, foetum, in vtero nutriri; arctiſſimumque nexum matrem inter foetumque intercedere, quem etiam *Illuſtris de* HALLER

f) de morbo ſacro Cap. III.

Haller, g) ſatis luculenter demonſtrauit; vt adeo, qui hunc nexum negare videntur, nihil aliud ſentiant, quam, quod nouitatis ſtudium redolet. Proindeque, quo pater aut mater, ipſo generationis momento, temperamento gaudebat: idem quoque ſiue ſit laudabile, ſiue morboſum, rudimentis concepti in vtero foetus innaſcetur atque communicabitur.

§. XII.

Metuendum non eſt, vt ex hac ſententia (§. 11.) ſequatur, omnes homines eodem temperamento, eſſe. Quodſi enim, tam variis rebus, temperamenta mutantur, (§. 6. 7.), vt, ne vno momento quidem, eadem ſuique ſimilia permaneant: facile hinc concipere licet, cur interdum liberos, diuerſo a parentibus, corporis temperamento, eſſe contingat, variosque ſingulorum propemodum parentum liberos, diuerſo et ſingulari temperamento gaudere videamus.

§. XIII.

Quoniam eadem fluidorum qualitas, liberis, per generationem, a parentibus traditur, qua ii, generationis tempore, gaudebant (§. 11.); et fluidae partes ſunt ſolidarum nutrimentum: dubitare non licet, quin, per generationem, ſolidarum quoque partium, conformatio, robur, caeteraeque qualitates, a parentibus in liberos propagentur.

§. XIIII.

Si ergo et fluidarum (§. 11.) et ſolidarum partium (§. 13.) qualitates, liberis tradunt, per generationem, parentes; a fluidorum vero mixtione ac temperie, a ſolidorum tono et conformatione, corporis illa conſtitutio, ob quam, homines, aut ſani vegetique, aut valetudinarii ſunt, dependet: fieri ſecus nequit, quam, vt talem corporis conſtitutionem, parentes, per generationem, liberis communicent, quali ipſi, generationis, tempore, gaudebant, ſeu illa ſana, ſeu valetudinaria fuerit. Quam ego quidem *Haereditariam diſpoſitionem in genere*, adpellabo.

§. XV.

g) Praelect. Boerhaû. Volum. V. part 2. p. 263. ſeq.

§. XV.

Experientia ipſa rei veritatem euincit. Sic, a robuſtis ſanisque parentibus, robuſtam quoque ac vegetam ſobolem, ab infirmis vero et valetudinariis, imbecillam progenerari vulgo videmus. Norunt etiam omnes, faciei lineamentorum, capillorum, barbae, oculorum coloris, totiusque corporis habitus ſimilitudinem, liberos, a parentibus, plerumque accipere. Quin etiam, GALENI teſtimonio h), *non ſolis parentibus, ſed proauis etiam quibusdam, foetus redduntur ſimiles;* quod in primis in *Afris Indisque* manifeſte conſpicimus, quibus, naſus ſimus eſſe ſolet, labia craſſa et quaſi inflexa. Cuius quidem rei ratio non alia eſſe videtur, quam haereditaria quaedam diſpoſitio.

§. XVI.

Notum etiam in vulgus eſt, quasdam familias, aliis longe viuaciores eſſe, quasdam autem perpaucos numerare cognatos, qui longam vixiſſent aetatem. Hoc quoque a quibusdam animaduerſum eſt: quod morbi alioqui benigni, ſua natura, quibusdam familiis, maligni, imo lethales, euaſerint. Haec omnia a diſpoſitione haereditaria proficiſci, optimo iure, adfimare poſſumus; per quam, tam firmum robuſtumque corpus, a parentibus accipiunt liberi: vt, aut nullis grauioribus morbis tententur, aut ſuperuenientes, facile vincant ac ſuperent. Neque vero ſimile videtur, vitae tam longae cauſſam, certo vitae generi, aëris coelique elementiae optimaeque diaetae, vnice adſcribendam eſſe: partim, quod, licet ad eandem familiam pertinentes, diuerſum ſequantur vitae genus, ſi haec viuax ſit, paene omnes ad ſeram viuere aetatem ſoleant; partim, quod videamus, grauiſſimos, plerosque homines, in victu errores admittere, nihilo minus tamen non paucos, qui temperanter et moderate vixere, aetate ſuperare. Quamquam minime dubitem, quin, ſi eiusmodi homines, qui corpus ad vitam longam viuendam idoneum nacti ſunt, temperantiae eſſent ſtudioſiores: multo maiorem

h) de Theriaca ad Piſonem p. m. 115.

aetatem poſſint attingere. Quapropter, dum in vitae robur, ſignaque ex illo petenda, inquirere iubet magnus ille BOERHAVIVS, rectiſſime iudicaſſe videtur, i) *e familia aegroti petendas concluſionum rationes eſſe.*

§. XVII.

Non diffiteor, non ſemper contingere, vt parentes, ſimilem ſui ſobolem progenerent: ſed haec natorum et parentum diſſimilitudo, non eſt ſufficiens argumentum, ad negandam haereditariam diſpoſitionem; quum liberi parentum ſimiles eſſe potiſſimum ſoleant. Quod non tantum in hominibus, verum in brutis etiam animaduertere licet; maxime autem, ſi diuerſae ſpeciei animalia, generationis actum exerceant. Cuius rei luculentum praebent documentum, foetus, quorum parentes ſunt diuerſae ſpeciei animalia, vt, *muli.*

§. XVIII.

Contra autem ea, varia exempla commonſtrant, diſpoſitionem haereditariam minus ſalubrem, ita ſaepe mutari poſſe; vt robuſtiſſimis parentibus prognati tales liberi videantur. Sed hoc, mutato vitae generi in melius, et exquiſito victui, atque adeo arti, adſcribendum eſt. Nam communis docet obſeruatio, et praematura, et prouecta aetate, prognatos liberos, cum animo, tum etiam corpore, debiles ac effeminatos eſſe conſueſſe: niſi omnino, ſingulare corporis robur, parentes poſſideant, minus apta aetate, liberis operam nauantes. Ita quoque ſeptimeſtres infantes, qui natura ſua debiles ac infirmi ſunt, arte atque induſtria, eximium ſaepe robur nanciſcuntur. k)

§. XVIIII.

Atque talem corporis conſtitutionem, qua liberi, quoad ſtatum ſanum atque naturalem, ſimiles ſunt parentibus, *diſpoſitionem haereditariam naturalem*, ſeu *ad ſanitatem*, appellare poſſemus.

§. XX.

i) Inſtitut. medic. § 947.

k) Vid. *Illuſtris* D. DELII Prof. Erlang. *Fränkiſche Sammlungen* Vol. I, part. 5. p. 463.

§. XX.

His ita constitutis, proximum est, vt ad ipsum meditationis meae argumentum, me conuertam. Quod tametsi tritum et vulgare videatur: tot tamen opiniones de caussis et natura haereditariorum morborum, inueneris, quot auctores, in hoc argumento, versati sunt. Quamquam igitur, qui de morbis haereditariis scripsere, et multi sint, et maximae inter multos auctoritatis: hoc tamen potissimum scribendi argumentum elegi, non, quod satis conueniens rei tam arduae tamque difficili, quae multorum clarissimorum virorum ingenia exercuit, genus scribendi meum, existimem; sed, vt, partim laudabili maiorum instituto, partim amicorum desiderio, satisfaciam. Ita autem hac in re versabor, vt *morbos haereditarios actu* primum *exsistere* demonstrem; deinde vero, *naturam eorum caussasque*, pro virium mearum ratione, exponam; ac prostremo ea, *quae ad diagnosin, prognosin, curationemque horum morborum* pertinere videntur, succincte breuiterque explicem. Quod vt bene ac feliciter aedat, supremum Numen, sapientissimum iuxta atque potentissimum naturae humanae rerumque omnium patrem atque auctorem, submissa deuotaque mente, veneror. Cuius auxilii spe atque fiducia fretus, ipsam iam rem, de qua scribere decreui, adgredior.

§. XXI.

Principio itaque tractationis, esse morbos haereditarios, in rerum natura, ostendendum est. Video namque esse quosdam, qui in contrariam senrentiam abeant; dubitentque adeo, morbos haereditarios vllos esse, iis exceptis, quibus interdum adfecti infantes nascuntur, quosue nos connatos dicemus (§. 40.). Quorum argumenta vt refellamus, instituti nostri ratio postulat. Quod quidem, tanto minoris, opinor, laboris futurum est: quia aduersariorum argumenta, sponte quasi coruuunt, vix certo stabilique aut rationis, aut experientiae fundamento innixa.

§. XXII.

Ante annos non multos, praemiis ſollicitauit viros doctos et medicinae peritos *Diuinionenſis* apud Gallos academia; vt certis rationibus doceant modum, quo morbi haereditarii propagantur. Lovisivs itaque, nouae proponendi opinioni occaſionem nactus, Gordium huncnodum, vt quondam M. Alexander, enſe ſoluit, morbis haereditariis in dubium vocatis, aut potius prorſus negatis l). Cuius rei hanc primo adfert rationem: *Experientiae refragari, ouo materno, in quo foetus rudimenta ſunt, parentum morbos per generationem tradi. Id enim ſi verum eſſet: morboſi et valetudinarii parentes, ſanam et vegetam ſobolem, progenerare non poſſent; neque coeci, ſurdi, gibboſi, incolumibus viſus et auditus organis, decentique ſpinae conformatione, praeditam.*

§. XXIII.

Equidem non diffiteor, morboſis parentibus, ſanos liberos naſci poſſe; in primis, ſi aut pater, aut mater, optima fruebatur valetudine: ex eo tamen minime ſequitur, nullos prorſus haereditarios morbos eſſe. Primo enim non ſemper ab vtroque parente, ſed plerumque, ab alterutro duntaxat, haereditariam diſpoſitionem, liberi accipiunt: quoniam modo patris, modo matris externam corporis formam referunt. Deinde vero arte ac ſolerti educatione, corrigi poteſt interdum haereditaria diſpoſitio (§. 18.). Ac poſtremo, ſi haereditaria diſpoſitio ineſſe corporibus poteſt, ſine conſpicuis morbi alicuius indiciis: verum quoque erit, valetudinarios parentes ingenerare poſſe liberis morbi ſui ſemina ac principia; quamquam hi nunquam manifeſto morbo eiusmodi laborauerint; ſi praeſertim, omni ratione, caueant et prohibeant, ne morboſa diſpoſitio, in veros morbos erumpat.

§. XXIIII.

Quando autem ad coecos, ſurdos, gibboſos prouocat: non ea eſt noſtra opinio, ac ſi ſemper parentum imaginem, exacte

l) Diſſertation ſur la queſtion: *Comment ſe fait la transmiſſion des maladies hereditaires* par Mr. Louis, a Paris 1749. 12.

exacte referre debeant liberi, eademque, qua parentes, morbi ſpecie adfici, ſufficit haereditarios morbos adfines interdum eſſe ſolere. Porro meminiſſe oportuit virum doctiſſimum, morbos organicos, non confeſtim oriri, niſi externa iniuia visque acceſſerit: ſed, tardo pede, fluidorum ſolidorumque vitia poſſe ſequi. Ad haec ſciendum eſt, non omnes morbos organicos tales eſſe, qui, per generationem, propagari poſſint: quia reſecti naſi vel cultro effoſſi oculi, cauſſa, eſt vis externa, non interna morboſaque, quae in humoribus latere queat. Verum tamen eo vsque diſpoſitionem haereditariam morboſam procedere, vt etiam organicae partes vitientur, non ſine exemplo eſt: ſiquidem haud ita pridem, *Illuſtrem* D. DELIVM, vir iuuenis conſuluit, qui iam notabili viſus obſcuritate adfectus eſt, cuius pater ſenectuti adpropinquans coecus euaſit, non ob aetatis grauitatem, ſed aliam cauſſam internam.

§. XXV.

Alterum Louiſii argumentum eſt: *multos naſci homines, quorum parentes licet incolumes fuerint ſanique, morbis tamen conflictentur, qui falſo pro haereditariis habiti ſunt; adeoque meliori iure adquiſititios, quam haereditarios, dicendos eſſe;* quoniam ad morbos, qui vulgo haereditarii dicuntur, externae quoque cauſſae concurrunt. Nos autem duo hic monemus, primum eſt, vt probet aduerſarius, eiusmodi parentes, ne haereditariam quidem diſpoſitionem habuiſſe ad morbum, quo eorum liberi correpti ſunt. Alterum vero eſt, ne quis exiſtimet, eos morbos, qui haereditarii putantur, ſecus non, quam per haereditariam diſpoſitionem, oriri poſſe.

§. XXVI.

Inquit porro, *quum liberi iisdem parentibus prognati non ſemper eiusdem ſint temperamenti: illos, non poſſe, ſuis liberis, ingenerare diſpoſitionem morboſam.* Sed vero vanitas huius argumenti illico adparebit: ſi eorum, quae (§. II. 12.) dicta ſunt, meminerimus.

§. XXVII.

Quod deniqúe minus probabile ipſi videatur, haereditariam diſpoſitionem, multis annis, ſepultam ac quaſi mortuam latere poſſe, absque vllius morbi veſtigiis: profecto miror. Probe ſcire doctiſſimum aduerſarium exiſtimo, diſpoſitionem haereditariam, ad cauſſas morborum remotiores, in ſcholis medicis, referri ſolere; eandemque adeo, per ſe propriaque ſua vi, ſine aliarum cauſſarum concurſu, morbum producere non poſſe. Qui medicinam faciunt, experti adfirmant, ſcirrhos, plurimis annis, ſui ſimiles perſeuerare poſſe, neque in praua carcinomata degenerare. An igitur iure quodam negandum eſt, eos, qui ſcirrhum habentes, maligno carcinomate diuexati non ſunt, diſpoſitionem quandam ad cancrum non habuiſſe. Multae profecto ſunt cauſſae, quas oportuno loco enumerare non intermittam, cur haereditaria dispoſitio, ſero ſemet interdum, per morbum, manifeſtet; interdum vero plane in neruum non erumpat; vtique, ſi omnes cauſſae procatarcticae ſollicite euitentur. (§. 18.)

§. XXVIII.

Illud autem perpendant, velim, qui in contrariam ſententiam abeunt, foetum in vtero adhuc latentem, ipſo materno ſanguine, per vaſa vmbilicalia, fluente ac refluente, nutriri. Si itaque mater, generationis aut etiam grauiditatis tempore, morbo aliquo laborauit, cuius praecipua ſedes maſſa ſanguinea eſt: fieri ſecus nequit, quam, vt materni morbi ſemina, per ſanguinem, e matre, in embryonem, transeant. Prout autem hoc ſanguinis, e matre, in embryonem, translati, vitium varii eſt generis: ita quoque infantes, aut citius, aut tardius, in maternum morbum, poſſunt incidere.

§. XXVIIII.

Solam etenim morboſam matrum diſpoſitionem, non ſemper ſequitur morboſa infantum natiuitas: vt infantes, morbo, materno ita adfecti naſcantur. Quodſi enim verum eſt, variolarum ſemina, a matribus, in liberos, transmitti; neque tamen omnes,

omnes, tenera infantum aetate, variolas pati, ſed interdum matura adultaque iam aetate m): facile hinc intelligere licebit, non ſemper, eodem morbo, adfectos infantes naſci debere, quo, conceptionis aut geſtationis tempore, matres laborarunt.

§. XXX.

Nolo vetuſtorum et recentiſſimorum medicorum omnium auctoritatem allegare, qui, vnanimi conſenſu, haereditarios morbos ſtatuunt: ne quis, praeiudicatis opinionibus, me abreptum, ad vana praeſidia confugiſſe exiſtimet. Actum etiam me acturum fere putarem: ſi aliorum obſeruationes, n) quibus morborum haereditariorum exſiſtentia confirmatur, ad ſtabiliendam ſententiam meam repeterem. Hoc tamen minime praetereundum eſt, obſeruationibus fide dignis conſtare, *haemorrhoides* e. g. aliasque *haemorrhagias*, *arthritidem* eiusdemque *ſpecies*, *hernias*, *veneream luem*, *ſcorbutum*, *calculum*, *phthiſin*, *becticam*, *melancholiam*, *maniam*, a parentibus, in liberos tranſiiſſe. Plura recenſere ſuperuacaneum foret. ILL. DELIVS obſeruaſſe ſe retulit, *guttam roſaceam*, quae per matrem, quae e gente nata erat, in qua familiaris hic morbus fuit, in liberos diuulgata eſt. Idem porro curae ſuae commiſſos habuit infantes lue venerea adfectos, quorum parentes eodem vitio erant infecti.

§. XXXI.

m) Vid. D. STORCHII, alias Pelargi, *Abhandlung von Blatter Krankheiten* p. 40. ſeqq. IVNKERI Conſpect. medic. theoretico-practicae p. 610.

n) ILL. STAHL differt. de haereditaria diſpoſitione ad varios adfectus §. 35. ſeq. §. 45. ſeqq. §. 76. STORCH *Abhandlung von Blatter-Krankheiten* p. 40. Vid. ILL. DELII ſingularis obſeruatio de morbo ad catalepſin accedente, in edit. II. diſſertationis de catalepſi p. 20. ſeq. et *Erlang. gel. Anzeigen 1751.* No. XXVI. et XXXX. Porro FERNELII Pathol. Lib. V. c. 10. p. m. 55. CÆL. AVRELIANI Morb. Chron. Lib. V. c. 2. p. m. 558. nec minus differt. inaug. de ſecura morborum haereditar. praeſeruatione, quam D. D. HILDEBRAND, praeſide *Ill.* BUCHNERO defendit §. 23. nec non ALBERTI Lexic. medic. reale Tom. I. p. 197. Tom. II. 487. Eiusdemque Iurisprudent. medic. Tom. I. P. 2. p. 248.

§. XXXI.

Poſtremo illud quoque ſententiae meae fauere arbitror; quod maxima ſaepe ſimilitudo, parentes inter atque liberos, coſpiciatur; vt, vno eorum viſo, alterum quoque nouiſſe, videare. Si igitur faciei, capillorum, oculorum color, atque lineamenta, corporis vniuerſi habitus et magnitudo, ſtatura, mores denique ipſi, et animi inclinationes atque impetus parentum, in liberos, transferuntur: eo minus inficiandum eſt, morboſam parentum conſtitutionem, liberis inprimi atque ingenerari poſſe.

§. XXXII.

Quum itaque ex his, quae (§. 22. ad 31.) dicta ſunt, luculenter adpareat, haereditarios morbos omnino exſiſtere: proximum eſt, vt ad eorundem cauſſam naturamque explicandam, ne conuertam.

§. XXXIII.

Propter eas itaque, quas ſuperius recenſui rationes, credo fore neminem, qui dubitet, liberos, parentibus, v. gr. phthiſi, hectica, podagra, arthritide, etc. laborantibus, natos, ad eosdem morbos, quibus obnoxii erant parentes, plurimum propendere: quum id non modo rectae rationi non repugnet, verum crebra etiam experientia, atque obſeruationibus fide digniſſimis, confirmatur. Illam igitur corporis conſtitutionem, ob quam, parentum morbis, oportuniſſimi ſunt liberi, *Haereditariam diſpoſitionem, eamque praeternaturalem* ſeu *morboſam* adpellabo. Cuius vt nunc cauſſam et natales explicem, ordinis ratio poſtulat.

§. XXXIIII.

Cauſſa autem morboſae haereditariae diſpoſitionis, nihil fere differt, a diſpoſitionis haereditariae, ſeu *in genere* (§. 14.) ſumtae, ſeu *naturalis* (§. 19.) cauſſa. Ac proinde, quaerenda eſt, vel in vitioſis maſculi humoribus, adeoque ipſo eius ſemine, vel in deprauata materni ſanguinis conditione. Siquidem namque maſculinum ſemen, ex ipſo ſecernitur ſanguine; ideoque ſimilibus

libus sanguini qualitatibus praeditum est (§. 10.) intelligere hinc licet, si generationis tempore, pater valetudinarius sit, vna cum semine, paterni morbi principia, in muliebre ouum, quod ab ipso foecundatum est, atque adeo in foetum ipsum, propagari debere.

SCHOL. Illud taceo, alios quoque morbos, a mare, in feminam, etiam sine generationis negotio, sub contagii cuiusdam specie, propagari posse; vt adeo matris sanguine, a patre infecto, idem vitium infoetum traducatur. Vti etiam matris vitia, per contactum, cum patre, communicari possunt: vt ideo, vtroque infecto parente, morbi in foetum propagatio haud adeo difficilis videatur. Connexionem autem, quae matrem foetumque intercedit, negare velle, idem esset, ac verum nexum inter vtrumque tollere, quem (§. 11.), vt verum, adsumsimus. Vt adeo pateat, quid valeat recentissima clar. ROEDERERI opinio, hunc nexum negantis, in dissert. ad quam conscribendam, proposito ab Academia Petropolitana praemio, incitatus est, quaeque KRAVSIANAE adnexa est p. 56. ad 60. *seq.* vid. infra §. 50. conf. Ill. HALLERI primae linae physiolog. §. 857.

§. XXXV.

Quapropter, quum, per virile semen, maternumque sanguinem, paterni maternique morbi principia, in foetum ipsum transplantentur; adeoque embryones, paternae maternaeque morbosae constitutionis, participes reddantur; eademque haereditaria dispositio dicatur (§. 33.): euidens est, haereditariam dispositionem, non alia ratione, in liberos, transferri posse, quam per generationem, hincque, aut per semen virile, aut maternum sanguinem, quo concepti foetus, in vtero nutriuntur.

§. XXXVI.

Sed, age, videamus, in quonam morbosa isthaec dispositio haereditaria consistat, et, cuius naturae sit. Ad quam

quod quaestionem attinet: difficile equidem est iudicare, an ea *in solidis*, vel *fluidis partibus*, reperiatur; partim, quum videam, vtrumque horum dubium suspectumque videri nonnullis, nostra aetate, viris clarissimis; partim, quod, et solidarum, et fluidarum partium vitio, diuturnos ac pertinaces adfectus, quorum numero, morbi haereditarii plerique habentur, oriri, et iudicio, et doctissimorum virorum obseruationibus, constet.

§. XXXVII.

Cuique notum esse opinor, prauam solidarum partium conformationem, plurimis morbis, principia praebere posse, diuersis quidem, pro ratione male conformationis partis solidae, cuius structura, naturali statui minime conueniens est. Itaque, quia solidarum quoque partium conformatio et caeterae qualitates, in liberos, per generationem propagantur (§. 13.): intelligit quisque, si pater aut mater, morbo laborabat, a solidarum praecipue partium vitio dependente; morbosam istam solidorum constitutionem, liberis ingenerare parentes; atque adeo haereditariam quoque dispositionem praeternaturalem, solidis partibus inesse posse.

§. XXXVIII.

Pro ratione temperamenti corporis, varius quoque solidarum partium tonus, cum vitalis, tum etiam physicus, esse solet. o) Quia ergo quodlibet temperamentum, determinatum solidarum partium tonum inuoluit, vt adeo, quale temperamentum est, talem quoque solidorum tonum esse conueniat; parentes vero sui corporis temperamentum, liberis ingenerant (§. 11.): quis, quaeso, est, qui dubitare possit, si quo morbo, a vitiato solidorum tono dependente, generationis tempore, parentes conflictabantur; eundem quoque tonum fibrarum non bonum, liberis innasci posse? A vero igitur alienum non est: si statuamus, haereditariam dispositionem, solidis partibus, inesse posse, cum,

o) b. Praeceptor HAMBERGERVS in Element. physiol. medic. §. 40. et Ill. D. DELIVS Theor. toni.

cum, quatenus ſunt male conformatae, tum, quatenus decenti atque naturali tono carent.

§. XXXVIIII.

Tonus et vitalis et phyſicus, duplici vitio laborare poteſt; exceſſu, ac tandem defectu. Illum ſtatum, *ſtricturam* ſeu *rigiditatem*, hunc vero *Atoniam* ſeu *laxitatem* adpellant. Quodnam igitur horum vitiorum, haereditariam diſpoſitionem, ſi ea ſolidis ineſt partibus, potiſſimum conſtituat, diſquirere, erit pretium operae.

§. XXXX.

Quum, pro temperamenti ratione, varius ſit fibrarum tonus phyſicus (§. 30.); hicque praecipue ab humido ſolidarum fibrae partium cohaeſionem determinante *) dependeat: vero ſimillimum eſſe videtur, cum ſtricturam fibrarum, tum etiam debilitatem, a parentibus, liberis inprimi atque ingenerari poſſe; vt adeo certum ſit, morboſum fibrarum tonum, poſſe haereditariam conſtituere diſpoſitionem. Sic, plurimis conſtat obſeruationibus, p) haemoptyſin, fibrarum vaſorumque pulmonalium debilitate ſeu atonia, natam q): quum debilia vaſcula, minima accedente occaſione, qua pulmones extenduntur, rumpi poſſint.

§. XXXXI.

Poſſunt tamen et humores male temperati haereditariam conſtituere diſpoſitionem; vt adeo fontem atque originem haereditariae diſpoſitionis, in vitiata humorum conditione, quaerere poſſimus. Quodſi enim ſolidae noſtri corporis partes, ex fluidis, in quibus ſolidae moleculae, ſolidorum fibras componentes, reperiuntur, ſuum trahunt nutrimentum: quid prohibet, quo minus credamus, in deprauatis humoribus, haereditariam deliteſcere diſpoſitionem; niſi haec, in mala conformatione, ſita ſit?

C 2 §. XXXXII.

*) b. HAMBERGERI phyſiol. medic. §. 52.

p) D. SCHROEDERI diſſert. ſub praeſidio Cel. KRÜGERI ventilata, de Haemoptyſi haereditaria.

q) Ill. van SWIETEN Comment. in aphoriſm. BOERHAV. §. 26. p. m. 26. §. 44. 57.

§. XXXXII.

Inconueniens equidem nonnullis eorum opinio videtur, quicunque haereditariam dispositionem, aut in humoribus male temperatis, aut in fibrarum tono praeter naturam constituto, atonia videlicet vel strictura, ponunt. Ante enim, morbi haereditarii, haereditaria dispositione, illorum quidem opinione, orirentur, quam homo nasceretur; i. e. morbi exsisterent connati: si in fluidis haereditariae caussa dispositionis reperiretur. Eadem vero si in deprauato solidorum tono lateret: multis annis, occulta esse haud posset; sed cito deberet morbos producere haereditarios.

§. XXXXIII.

Verum, si, acriori iudicio, rem perpendamus: adparebit, num quid hoc argumento commoueri debeamus. Primo autem considerare oportet, dispositionem haereditariam sua vi, morbum nullum, producere vnquam posse: nisi etiam aliae caussae simul concurrerint. Deinde vero cogitandum illud etiam est, morbos haereditarios, ante aetatem, cui morbi tales proprii esse consueuerunt, vel finem eam praecedentis, rarius infestare. Quis enim vidit adeo frequenter, podagricum, aut arthriticum, aut phthisicum infantem: etiamsi is haereditariam ad hos morbos propensionem habere videatur?

SCHOL. Tametsi non dubitem, haereditarios morbos, illegitimos plerumque esse, hoc est, nec sexui, nec aetati conuenientes, imo ipse etiam statuam: tamen, certum quendam seruare ordinem videntur. Oriuntur enim eo tardius, quo moderatius vixit aeger: citius tamen, quam, sine haereditaria dispositione, contigisset. Et, si ante legitimam aetatem, semet manifestant: id tamen accidit sub finem aetatis eam praecedentis, cui morbus talis proprius est seu legitimus. Sic, podagra si legitimus est morbus: senes adfligit virosque. Eadem vero si haereditaria sit, adeoque illegitimus morbus: virilem atque etiam iuuenilem aetatem

aetatem infestat, ac praesertim illum iuuentutis terminum, qui virili aetati proximus est.

§. XXXXIIII.

Si itaque haereditaria dispositio sola, nequit producere morbum; neque morbi haereditarii, ante certam aetatem, erumpunt (§. praeced. Schol.): sequitur, vt, siue haereditaria dispositio, in fibrarum atonia, siue in strictura, siue in mala fluidorum temperie, consistat; ipse morbus propagari vix possit, priusquam superuenerit aetas, morbo illi, ad quem haereditaria quaedam propensio ingenita homini est, propria, caussaeque accesserint, quae haereditariae dispositionis potentiam augeant, et latentem quasi morbum excitent. Quamobrem satis clarum cuique esse confido, solidis fluidisque partibus, haereditariam dispositionem inesse posse, latente etiam morbo; neque inde consequi morbos connatos oportere (§. 42.).

§. XXXXV.

Placuit autem nonnullis ex aduerso, in fibrarum teneritate, haereditariam dispositionem ponere. Quod ne vero quidem simile videtur: quum fibrae teneritas eius crassitiei opposita sit. Nam, quia cum aetate, vniuersum corpus, adeoque et fibrae increscunt, ideoque crassiores etiam redduntur, earumque imminuitur teneritas: si haereditaria dispositio, in fibrarum teneritate consisteret, tanto minus posset haereditaria dispositio in apertum morbum erumpere, quanto prouectioris aetatis homo est; quandoquidem, imminuta, propter ingrauescentem aetatem, fibrarum teneritate, morbi caussae vis atque efficacia infringeretur.

§. XXXXVI.

Neque haec sententia, cum veritate consistet: si teneritas fibrarum idem sit, quod exquisitus sensus. Experientia enim docet, exquisitissimo sensu, teneros infantes praeditos esse; quippe qui, et pulsu frequentiori gaudent, et a vermibus vel difficiliori dentitione vexati, non raro conuulsionibus corripiuntur,

tur; quae ab hiſce cauſſis, haud adeo facile, adultis contingunt. Sed quum ſenſus iſti paulatim cum aetate minuantur; vt in decrepita aetate obſcuriſſime ſentiant homines: deberet quoque, temporis longitudine, haereditaria diſpoſitio imminui, ac tandem penitus deleri, idque in omnibus, ſine vlla exceptione; quia eadem vbique eſt decreſcentis haereditariae diſpoſitionis cauſſa. Quod an obſeruationibus virorumque doctorum adſertis reſpondeat, iudicent, qui omni vacant praeiudicio.

§. XXXXVII.

His de haereditaria diſpoſitione praemiſſis, haud adeo difficile erit perſpicere, quid ſint morbi haereditarii. Notandum autem praeterea eſt, *cauſſas morborum remotiores* duplicis eſſe generis, *mutantes* alias, alias *determinantes*. Ad has, refertur etiam, in ſcholis medicis, haereditaria diſpoſitio. Acproinde *morbi*, quorum cauſſa remotior determinans eſt haereditaria diſpoſitio, *haereditarios* adpellauerunt.

§. XXXXVIII.

Morbi, aut in vtero iam infeſtare infantes incipiunt, aut non. Priores, *connatos* dicere liceat; poſteriores autem *non connatos*. Horum autem cauſſa determinans, vel tradita eſt infanti in vtero adhuc concluſo, vel nata eſt, poſtquam in lucem iam editus eſſet, Illi *haereditarii*, iſti autem *adſcititii* dicendi ſunt.

§. XXXXVIIII.

Quapropter *naeui materni* aliaque grauiora conformationis vitia, in quantum morbi ſunt, ad morborum connatorum potius, quam haereditariorum claſſem referendi videntur; vtique, ſi vna cum homine naſcuntur. Naeui enim materni, qui multo tempore poſt erumpunt, illis fore locis, eoque tempore, quibus idem contigit parentibus, quod a ſe animaduerſum ſcribit PELARGVS r), ſuo iure, dici poſſunt morbi haereditarii, iique cutanei.

§. L.

r) STORCH alias Pelargus l. c. p. 41. n. 4.

§. L.

Iam a vetuſtiſſimis medicis, haereditaria diſpoſitio adnumerata eſt, morborum cauſſis remotioribus. Nec ſine ratione. Niſi enim aliae cauſſae, cum procatarcticae, tum etiam occaſionales acceſſerint: haereditaria diſpoſitio, propria ſua vi, morbum non inferet. Accedentes iſtae cauſſae tales eſſe debent, quae diſpoſitionem haereditariam adaugent, fluidas primo, dein ſolidas etiam partes corrumpendo; cum qua combinatae, immediatam morbi cauſſam efficiant. Nam, ſi, qui ad paternos morbos, procliues ſunt, eam inierint victus vitaeque rationem, quae innatae illi gentilitiae diſpoſitioni contraria eſt: morbus hic in herba quaſi extinguetur, nec vnquam oriturus eſt, quem alias, propter diſpoſitionem haereditariam, metuere debebant.

§. LI.

Concurrunt autem, ad morbi haereditaria diſpoſitione oriundi productionem, cum omnes cauſſae naturales et non naturales; tum praeſertim aetas, vitae victusque genus et regionum incolatus. Scimus namque, certas aetates, quibusdam morbis maxime oportunas eſſe. Si ergo homo, et per aetatem, et vitae genus, regionisque, quam incolit, et aëris ſtatum, ad eundem morbum propendet: fieri ſecus nequit, quam, vt inde, citiſſime exſiſtat morbus. Nam, quia res hae morborum cauſſis accenſentur: cum diſpoſitione gentilitia, eaedem ſi fuerint coniunctae, adeoque immediatam morbi cauſſam effecerint, morbum ſequi oportebit.

SCHOL. Suſpicor fore nonnullos, qui dicant, morborum, quos nos haereditarios dicimus, v. gr. podagrae, phthiſeos, hydropis cauſſam, rebus, quas recenſuimus, potius, quam haereditariae diſpoſitioni attribuendam eſſe. Verum tamen nouiſſe oportet, *primo*, non omnes illas cauſſas ad morbi haereditarii productionem, neceſſario requiri, ſed interdum ſufficere vnam, cum diſpoſitione haereditaria coniunctam. Quamquam, ſi plures adhuc acceſſerint,

rint, morbus, et celerius oriturus, et saeuior futurus esse videatur. *Deinde*, si aetas, vitae genus, regionum et aeris conditio, tales morbos, sine vllis aliis caussis concurrentibus, inducerent: omnes illos, qui eandem degunt aetatem, idem vitae genus sequuntur, eandemque incolunt regionem, morbis iisdem laborare oporteret. Quod quum non fiat, nisi in morbis endemice et epidemice grassantibus: alia quaepiam caussa accedere debet, per quam illae, ad morbum inducendum idoneae redduntur, quae alia, hoc in casu, esse nequit, quam haereditaria dispositio.

§. LII.

Haereditarii morbi alii acuti sunt, alii chronici. Illorum numero habetur potissimum apoplexia, quo etiam retulit *Illustr.* D. Delius catalepsin (§. 30.): dubium tamen non est, quin plures quoque morbi ex acutorum genere, huc pertineant, maximeque inflammatorii, quibus illos praesertim frequentissime laborare videmus, quorum parentes in huius generis adfectus procliues erant. Quum etenim parentes, solidarum quoque constitutionem morbosam partium, seu illa in conformatione mala, seu tono minus naturali consistat, liberis ingenerent (§. 13.) solidarum vero partium vitia, ac in primis rigiditas, sanguinem condensando et coagulando, s) liqui da ad stagnandum cogant t), atque adeo inflammationibus occasionem praebeant: euidenter liquet, morbos quoque inflammatorios, qui acuti sunt, haereditarios esse posse.

§. LIII.

Videtur equidem acutos morbos, in haereditariorum classem, minime referendos esse; propterea quod, acuto morbo conflictati, vix sint ad propagandam sobolem apti aut excitati: si tamen penitius rem inspiciamus, manifesto patebit, acutas quoque aegritudines, per generationem, propagari in liberos posse.

s) Ill. van Swieten Comment. in aphorism. Boerh. §. 52. n. 2.
t) ibid. §. 372.

posse. Sciendum namque est, parentes, non eo tantum tempore, quo morbo vexantur, sed etiam cum eo liberi ac immunes sunt, dispositionem ad morbum quandam habere, eandemque, sub hoc quoque valetudinis statu, liberis suis, ingenerare posse v). Quodsi ergo, eo tempore, parentes, liberos genuerint, quo in acutum quendam morbum erant procliues: eadem haec morbosa corporis conditio, in liberos propagari poterit.

§. LIIII.

Solent praeterea morbi haereditarii ante iustum et congruum tempus, plerumque infestare homines (§. 43.); quin et illis molesti interdum esse, quibus alioqui, per temperamentum corporis, aetatem sexumque, minime conuenire videntur. Sic podagra est morbus talis, qui proprie competit masculino sexui, aetate senili, aut illi virilis aetatis termino, qui senectuti est proximus, temperamento denique cholerico: sed interdum feminas etiam, eunuchos diuexat x), ipsamque adoritur iuuentutem: y) si a haereditaria dispositione, natales suos duxerit. Quum igitur illos *morbos*, qui, aut sexui, aut aetati, aut temperamentis, non competunt, *incongruos* adpellent medici: morbi haereditarii, parte maxima, incongrui erunt; quamquam, statuere videatur HIPPOCRATES, in podagram, incidere mulieres posse, a menstruorum defectione, aliisque caussis procatarcticis.

§. LV.

Ipse ego familiam noui, in qua quinque fratres germani numerantur, qui omnes, iam ante quadragesimum aetatis annum calui euaserunt. Filius fratris natu maximi, quamquam, cum adolescens adhuc esset, denso capillo et eleganti caesarie fuerit ornatus: vix tamen ad annum sextum atque vigesimum accedens, decrepiti instar senis caluescebat; non quidem, quod scio, pro-

D pter

v) BOERHAVE aphorism. §. 1255.

x) D. FICKII Comment. in aphorism. Hippocratis Sect. VI. aphor. 28. 29. 30.

y) Ill. STAHL diss. de haered. dispositione ad varios adfectos §. 45. 46.

pter ingentes quosdam diaetae errores, ſed potius, prout mihi quidem videtur, propter haereditariam diſpoſitionem, a patre acceptam, et in vniuerſa illa familia propagatam.

§. LVI.

Quanto autem grauior futurus eſt morbus a diſpoſitione pendens haereditaria: tanto euidentioribus ſignis, iam antecedentibus aetatibus, ſemet manifeſtat. Quod acutiſſimus STAHLIVS luculentis obſeruationibus illuſtrauit z); ideoque adſeuerare non dubitauit, *grauiores haereditarios morbos, in liberis, alios adfectus prioribus adfines, praecedere conſueſſe.* a) Vt adeo vel ex hoc capite, ſatis pateſcat, minus recte ſentire eos, qui dubitant, haereditariam diſpoſitionem, multis annis, occultam, ac quaſi ſepultam latere poſſe (§. 27.); neque illos, rem, acu tetigiſſe, qui negant, haereditariae cauſſam diſpoſitionis, humoribus, vel ſolidis partibus, niſi, in quantum ſunt iuſto teneriores, ineſſe poſſe (§. 42. et ſeqq.)

§. LVII.

Sed ad ipſam iam morborum gentilitiorum diagnoſin accedamus. Quae quamquam difficilis admodum habeatur; quum diſpoſitio haereditaria, haud adeo euidentibus indiciis, ſemet manifeſtet, maximeque, vbi nondum actuoſa reddita eſt: attenta tamen mente, ſingula, quae, partim de diſpoſitione haereditaria, partim de morbis haereditariis, commentati ſumus, expendentibus, ſponte quaſi ſemet offerent diagnoſtica horum adfectuum indicia. In quibus quidem colligendis, tanto prudentiorem medicum eſſe oportet, quanto facilius, propter magnam ſimilitudinem, cum aliis morbis, tum connatis, quam adſcititiis, confunduntur.

§. LVIII.

Magni namque intereſt, certo cognouiſſe, an morbus ſit haereditarius, vel alterius generis. Si enim, vt variae ſunt morborum

z) Differt *de morborum aetatum fundamentis.* coll. differt. laudata *de diſpoſ. haeredit. ad varios adfectus.*

a) l. c. §. 44 ſeqq.

borum cauffae, vt denique, morbi, natura et indole, a fe inuicem difcrepant: ita quoque variam effe curationis rationem ineundam, vniuerfi medicinae auctores, iure quodam, contendunt: quidni, et morbi ab haereditaria profecti difpofitione, aliam requirunt curationis rationem, quam adfcititii; quippe quorum cauffae funt diuerfae. Si autem medicum, morbi natura cauffaque lateat: equidem non video, qui poffit, legitima certaque methodo, ad eundem aut mitigandum, aut extirpandum, vti. Quemadmodum itaque morborum omnium curatio, certam atque exactam morbi cognitionem, quoad eius cauffas, naturam, euentum, requirit: fic etiam neceffarium eft, haereditariam recte noffe difpofitionem; quo ita morbi gentilitii curatio, medendi legibus conueniens inftitui, eiusdemque futuri euentus, certo, aut coniectura quam maxime probabili, praefciri poffint.

§. LVIIII.

Primo itaque, qui fcire cupit, an hic vel alius morbus fit haereditarius; inquirat, neceffe eft, in *parentum conftitutionem* illius, qui morbo illo conflictatur; parentum fiquidem natura cognita, ad deprehendendam liberorum indolem, plurimum confert, FERNELIO, idipfum, caute et prudenter monente b). Simul etiam fcifcitari oportet, an parentes, eo ipfo tempore, liberos genuerint, quo, diuexati morbo funt. Haec fi ita fe habeant omnia: fieri poteft, liberos, a parentibus fuis, haereditariam ad fimiles adfectus difpofitionem accepiffe.

§. LX.

Aliunde iam conftat, diuerfum corporis habitum, variis quoque morbis obnoxios reddere homines: quippe qui, pro cauffa morborum determinante, femper habitus eft. Sic, habitu corporis gracili et macilento, collo oblongo, complanato anguftoque pectore praeditos, fanguinis fputum phthifinque metuere debere, vetuftiffimi auctores iudicarunt. Quod etiam

 vfu

b) Patholog. Lib. II, cap. 12.

vſu atque experientia multiplici, comprobatum eſt. Quodſi itaque, eodem corporis habitu, liberi gaudent, quo parentes: ſuſpicio non leuis eſt, eos in eosdem plane morbos procliues eſſe, quibus parentes laborarunt; atque adeo diſpoſitionem habere haereditariam.

§. LXI.

Plurimum quoque confert ad certam haereditariae dispoſitionis cognitionem, temperamentorum conſideratio. Quia enim corporis temperamentum, morborum cauſſa eſt determinans remotior: eodem ſi temperamento ſint liberi, quo parentes erant, cum eosdem genuiſſent; in eosdem quoque morbos propenſi ſint liberi, neceſſe eſt, quibus olim illorum parentes exagitabantur. Quae in parentum morbos liberorum propenſio, quoniam haereditaria adpellatur dispoſitio (§. 25.): intelligit quisque, ex temperamentorum ſimilitudine, ſi non certa atque euidentia, ſaltim valde probabilia, haereditariae dispoſitionis indicia petenda eſſe; inprimis autem, quum corporis etiam temperamenta, per generationem, in liberos propagentur (§. 11.)

§. LXII.

Quamquam autem a temperamentorum ſimilitudine, quae parentes liberosque inter obſeruatur, ad haereditariam liberorum dispoſitionem, admodum probabiliter concludere liceat: (§. 61.) tamen, ſi diſſimilia ſint parentum et liberorum temperamenta, vt non raro contingit; negandum propterea non eſt, liberos, haereditariam dispoſitionem, a parentibus habere. Quia enim haereditarii morbi incongrui eſſe ſolent (§. 54.) dispoſitio haereditaria ineſſe poteſt liberis, paulo poſt, per morbum, ſemet oſtenſura; tametſi hi, alio corporis temperamento, quam parentes, praediti videantur.

§. LXIII.

In antecedentibus commemoratum iam eſt, certis aetatibus, certa quoque attribui poſſe temperamenta (§. 6.) Ac proinde, quum parentes liberique, vtroque adhuc ſuperſtite,

eadem

eadem aetate esse non possint: diuersis quoque temperamentis gaudere debent; aetas siquidem ipsa, temperamenta immutat. (§. cit.) Verum tamen in eo possunt conuenire parentum atque liberorum temperamenta: quod, quam proxime, ad se inuicem, similitudine quadam, accedant. Videturque eam esse solere temperamentorum rationem, parentes inter atque liberos: vt illi, cum ea aetate essent, qua eorum liberi sunt, eodem quoque temperamento gauisi sint, quo nunc liberi; itemque, si hi parentum aetatem attigerint, idem quoque consequantur corporis temperamentum, quo parentes eorum, simili aetate, erant praediti. Quae eo certius futura coniicere licet: si idem vitae genus sectentur liberi, quod parentes; sique simili vtantur victus ratione, eandemque incolant regionem aut ciuitatem.

§. LXIIII.

Deinde aetatis etiam consideratio haereditariae dispositionis diagnosin, multum illustrabit, reddetque certiorem: vt etiam praesagire liceat, sed coniectura duntaxat probabili, quo tempore, haereditaria dispositio, actuosa futura sit, verosque morbos productura. Quod si itaque, liberi, eam attigerint aetatem, qua olim parentes, morbo quodam, ad quem illi nunc procliues sunt, diuexabantur: scire licet, eo tempore, non modo gentilitiam adesse dispositionem; verum etiam morbos inde oriundos iam imminere. Tantoque plus certitudinis iudicium hoc habebit: si etiam corporis habitus atque temperamentum, aliaeque *occasionales caussae* simul conspirauerint.

§. LXV.

Quum, singulis aetatibus, singularia certaque temperamenta dominentur (§. 6.); certumque sit, morborum nonnullos, certas potissimum aetates infestare solere, illisque proprios quasi esse, quos ideo *aetatum morbos* vocauerunt, ipso HIPPOCRATE praeeunte c), quem laudabili et egregio conatu sequutus est

 STAHLIVS

c) *Aphorism.* Sect, III. aphorism, 24. ad 31.

STAHLIVS d): dubium superest nullum, quin haereditaria dispositio, definita aetate, efficacior reddatur ad progenerandos morbos; seque adeo, manifestioribus signis, quam alias, cognoscendam praebeat.

§. LXVI.

Quamquam autem morbos, a dispositione haereditaria, profectos, plerumque incongruos esse consuesse, obseruationibus fide dignissimis, luculenter constet (§. 54.): non tamen prius in apertas flammas, latentes illae haereditarii morbi scintillae erumpunt; quam, si proxime accesserit hominis aetas, illi aetati, cui morbus hic proprie competit.

§. LXVII.

Obseruare praeterea iuuabit, num adfines morbi, in teneriori aetate, adparuerint, qui sint quidam quasi venturi morbi haereditarii nuncii. Hoc si animaduersum fuerit: habebimus nouum, idque haud leue, haereditariae dispositionis indicium. Qua de caussa, adposite iudicasse videtur STAHLIVS e) dicens: *omnes aetatum morbos veros, haereditarios simul esse.* Multo autem vero similior cognitio erit: si etiam certum atque exploratum sit, eosdem adfectus parentes perpessos esse, cum eandem vixissent aetatem. Quam in rem sedulo inquirere, boni medici est.

§. LXVIII.

Videndum tandem est, si quis haereditariam dispositionem certo cognoscere velit, an liberi, eidem vitae generi, cui parentes, dediti sint. Si enim, cum parentibus, simile vitae genus sequuntur liberi, simulque exploratum est, liberos, certo quodam morbo conflictatis parentibus, prognatos esse: colligere ex eo licet, liberos, in parentum morbos, per haereditariam dispositionem, procliues esse.

§. LXIX.

d) *de morborum aetatum fundamentis.*

e) laudata differt. de dispos. haereditaria ad varios adfectus §. 42.

§. LXVIIII.

Quantum vitae genus, ſiue ad concipiendos fouendosque, ſiue ad profligandos morbos quoscunque, poſſit et valeat: nulla, vt opinor, demonſtratione, eget. Conſtat etiam inter omnes, parem eſſe, cum vitae genere, temperamentorum rationem; vt illo commutato, temperamenta quoque, a priori ſua indole degenerent (§. 6.). Ex quo quidem, hoc planiſſime conſequitur, *eodem ſeruato vitae genere, eadem etiam perſeuerare corporis temperamenta*: vtique, ſi caetera etiam ſint paria. Neceſſe itaque eſt, eandem etiam immanere corporibus diſpoſitionem, quam, per generationem, a parentibus, acceperant liberi: ſi hi, ſimili vitae generi, cum parentibus, dediti ſint. Contra autem ea, hinc elucefcit, ſi liberi aliud vitae genus elegerint, quam parentes: fieri poſſe, vt innata illa haereditaria diſpoſitio, ſenſim deleatur et euaneſcat; aut certe ita eneruetur, ne vnquam in apricum prodire, morbumque producere poſſit. Quare, vitae quoque generis ſimilitudo, haereditariae diſpoſitionis ſignum, ſit, oportet.

§. LXX.

Poſtremo, iuuat etiam noſſe, an parentum morbus, certum duntaxat ſexum vexare ſoleat, vel vtrique ſexui eſſe communis. Si enim prius eſſe conſtet: liberi alterius ſexus, quam erat parens morbidus, parentis morbo obnoxii non erunt. Sic, ſi mater, geſtationis tempore, fluore albo, infeſtabatur: filius quem tum vtero gerebat, nequit eidem morbo obnoxius eſſe, quippe qui feminino ſexui vnice competit; quamquam contigere poſſit, vt is, in alios morbos gentilitiam propenſionem nanciſcatur, qui maſculis quoque ſunt familiares, quiue cum fluore albo ſunt adfines, e. g. In cachexiam, ſcabiem cet.

§. LXXI.

Itaque ſi parens morbidus, liberique ab eo geniti diuerſi ſint ſexus; et parens morbo laborauit, qui alteri ſexui eſt incongruus, aut plane inconueniens; tum etſi liberi non habeant diſ-

poſitionem

positionem ad parentis morbum; tamen ad alios morbos, qui parentis morbo adfines sunt, procliues possunt esse. Pater podagricus, filiam genuit, corporis habitu externo temperamentoque sibi simillimam. Quae, licet podagra immunis viueret: multum tamen arthritide diuexabatur. Cuius filia, vix vicesimum aetatis annum ingressa, articulorum dolore discruciabatur. Vnde liquet, si non eundem plane specie morbum, parentes, liberis suis ingenerant: eosdem tamen, adfinium morborum semina, liberis, relinquere posse.

§. LXXII.

Ex quibus adparet luculenter, quam cautum esse medicum, in iudicando, oporteat: si nosse velit, an hic, vel alter aegrotantium, haereditariam in quosdam morbos propensionem habeat. Vni enim alteriue signo, fidendum non est: quia secus, praeiudiciis occupari, veritatem non perspicient. Tanto vero propius ad certitudinem, et indubiam veritatem, iudicando accedemus: quanto plura signa, paulo ante quae recensuimus, vni eidemque aegro conuenire deprehendimus.

§. LXXIII.

Inutile profecto non est haereditariam dispositionem, certis cognouisse indiciis. Tutius esse existimo, imminentem morbum auertere, oriri ne possit; quam, tum demum de eo exstirpando sollicitum esse, cum iam praesens corpora adfligit. Quodsi haereditariam dispositionem, mature, et, antequam confirmata in neruum erumpere posset, medicus cognouerit: impedire potest, quo minus morbus inde nascatur, quem metuit; partim medicamentis, partim adcurata diaeta, gentilitiam oppugnando dispositionem; in primis, si, et aeger, et amici eius, suo satisfecerint officio. Quantum hic valeat prudens ac sollicita liberorum educatio, ad auertendos morbos, facile quisque iudicabit: quin etiam patet, quantum incommodi, ex praua educatione, in liberorum cum animum, tum etiam corpus, redundet. f)

§. LXXIIII.

f) Cl. KRÜGER *Gedanken von Erziehung der Kinder.*

§. LXXIIII.

Iam itaque facile quisque intelligit; cur non omnes, qui, valetudinariis nati parentibus sunt, laborent morbis, quorum semen atque caussam, per generationem, a parentibus, communicatam, intus fouent, quiue ideo, haereditariis morbis, propter quandam in eosdem propensionem, obnoxii sunt; vt adeo dispositio haereditaria, gentilitios morbos, ineuitabili quadam necessitate, non producat. Scilicet, si victus omnesque diaetae rationes ita instituant; vt singula, quae eandem, cum dispositione haereditaria, morbos producendi vim atque potestatem habent, quaeue adeo, haereditariis morbis, suppeditant occasionem, fugiant: haereditaria dispositio, ad generandos morbos, iners et impotens manebit. Quod si obseruent homines: nunquam caussa exsistet immediata (§. 50.); ideoque neque morbus suboriturus est; tametsi ad eundem concipiendum quaedam insit corpori aptitudo atque propensio.

§. LXXV.

Inde etiam perspicimus, qui fiat, vt, latente in liberis haereditaria dispositione, nullum interdum isti incommodum sentiant: quae tamen, in *nepotes*, per generationem, translata, hos demum adfligat; tamque diu occultatae morbi scintillae in apertas flammas erumpant. Quod a quibusdam obseruatum dicitur, et BOERHAVIVS aperte statuit g). Si namque liberi, quibus innata quaedam ad concipiendos parentum morbos, propensio est, optimam sequantur victus et diaetae rationem; neque vtilia remedia chirurgica, pharmaceutica, oportuno tempore et conuenienti methodo, in auxilium vocare intermittunt: immediata morbi caussa exsistere nequit. Gentilitia itaque dispositio, nullis accedentibus, quibus irritari, et ad inferendum morbum, prouocari possit, quieta manet; neque omnino filiorum valetudinem perturbat. Nepotes, quibus, licet eorum parentes mediocri valetudine vterentur, nihilo minus innata impressaque

g) *Aphorism. de cognosc. et curandis morbis.*

pressaque haereditaria dispositio est, crebris in victu erroribus, prauaque diaeta, si prauam humorum temperiem sibi accersiuerint, quae cum haereditaria dispositione, immediatam morbi caussam constituat: inhaerens illa, tacitaque in filiis, gentilitia dispositio, facile auitos morbos progenerabit.

§. LXXVI.

Imo intelligere quoque possumus, cur interdum citius, interdum vero serius, morbi haereditarii propullulent. Quod quidem fit, propter peculiare vitae genus variumque victum. Quo enim grauiores aduersus leges diaetae errores committunt ii, qui haereditaria labe infecti sunt, quoue citius ad hoc vitae victusque genus se transferunt: eo quoque celerius haereditaria dispositio erumpens, morbum inducet gentilitium; eumque pro peioris vitae generis ratione, peiorem et curatu difficiliorem. Huc spectare videtur HORATII illud:

Aetas parentum, peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

§. LXXVII.

His si quis signis (§. 59. seqq.) certam haereditariae dispositionis diagnosin sibi comparauerit: ei haud adeo difficile erit cognoscere, an iste vel alius morbus sit haereditarius, aut minus. Cum morbo namque praesenti, eiusque natura et adparentibus symptomatibus, ac denique, cum dispositione aegri haereditaria, suis primo signis, detegenda, si comparatio instituatur: prudens medicus, ex cognita caussa, ad praesentem effectum facile argumentabitur; perspectaque, inter hasce res, aut similitudine, aut dissimilitudine, an morbus praesens sit haereditarius, vel secus, haud aegre intelliget.

§. LXXVIII.

Enim vero, morbus, quo filius laborat, aut est idem cum illo morbo, quo laborabat parens, aut omnino diuersus. Hoc si verum est: filii morbus aut habet adfinitatem quandam, cum

parentis

parentis morbo, aut nullam. Si filii morbus eius eſt ſpeciei, cum parentis morbo; aut ſi filii et parentis morbi ſunt adfines; ac denique, ſi, euidentibus ſignis, conſtat, filium, haereditariam diſpoſitionem a parentibus acceptam habere: dici iure poteſt, haereditarium filii morbum eſſe.

§. LXXVIIII.

Caeterum, nouiſſe oportet, omnes haereditarios morbos, difficillimae curationis eſſe. Sunt enim aut acuti, aut chronici (§. 52.). Acuti, aut cito perimunt aegrotantes: aut, niſi vitae vis artisque auxilia potentiora ſint morbo, in alios degenerant morbos, eosque chronicos v. gr. apoplexia, in paralyſin, inflammatio, in ſcirrhum, in pus. Neque praetereundum eſt, acutos morbos haereditarios, etiamſi felici euentu terminati ſunt, plerumque reuerti, propter remanentem ad eosdem diſpoſitionem, qui poſtremo perniciales ſunt futuri.

§. LXXX.

Nouimus etiam, chronicos adfectus aegerrime cedere remediis, etiam potentiſſimis. Tanto ergo plus laboris operaeque haereditariorum morborum ſanatio requirit, quorum pars maxima ad chronicos pertinet: quanto magis haereditariorum morborum cauſſae atque adſcititiorum, a ſe inuicem diſſident. Teſtatur id frequens medicorum obſeruatio, qui, quanto quamue difficili labore, eiusmodi aegritudines, non dicam tollantur, ſed mitigentur tantum, experti ſunt.

§. LXXXI.

Nunquam etenim haereditarius morbus radicitus exſtirpabitur; niſi prius ſublata fuerit haereditaria diſpoſitio (§. 45.). Quod quidem propemodum fieri non poſſe videtur: ſiue ſolidis, ſiue fluidis partibus, haereditaria diſpoſitio innata ſit. Qua re etiam factum eſt, vt plerique viri docti, haereditarios morbos, perfecte ſanari poſſe negent, aut certe dubitent: maxime, poſtquam in vetuſtatem iam incidiſſent, temporisque longitudine, eſſent confirmati.

§. LXXXII.

Ea enim ſi ſolidis ineſt partibus, ſiue, quoad conformationem vitiatam, ſiue, malum fibrarum tonum, maxima vi, corporibus adhaereſcit. Mala conformatio emendari nequit, inprimis, ſi mali principio, conuenientia remedia adhibita non ſunt; temporisque adeo vetuſtate, ſolidae partes male conformatae, ita roboratae ſunt, vt nulla fere vi aut arte, flecti poſſint. Quod eo difficilius, ſi vnquam ſuccedit: ſi partes male conformatae interioribus in ventribus deliteſcunt. Quanto labore taedioque aegrotantium, *tonus* fibrarum immutetur atque emendetur, maximeque is, quem *phyſicum* adpellant; difficilis moleſtaque cachexiae, hydropis, aliorumque morborum, quorum cauſſa eſt deprauatus fibrarum tonus, curatio, manifeſto eſt documento. Quodſi igitur adſcititius malus fibrarum tonus, aegerrime corrigitur: quanto difficilius, remediis ceſſurus eſt haereditarius morbus, cuius cauſſa, tenerrimo embryoni, in vtero adhuc impreſſa eſt; quiue adeo, creſcente in dies malo, quodam modo, alteram hominis naturam conſtituit?

Naturam expellas furca, tamen vsque recurret.

§. LXXXIII.

Si autem eadem, in ipſis haeret fluidis: par eius eſt ratio. Quanto ſubtiliores ſunt morborum cauſſae: tanto, non modo difficilius tolluntur; verum etiam, corporibus, ſine conſpicua valetudinis laeſione, diutius immorantur. Quod in rabie canina, peſte, venerea lue, aliisque morbis non paucis experimur. Omnes, hydrophobiae, peſtiferae venereaeque luis et variolarum ſubtilitatem admiramur: multique viri docti, in cognoſcenda horum morborum materia eiusque natura ac indole, operam ſuam, magis fortaſſe laudabilem, quam proficuam, collocarunt. Id ſaltim, ex effectibus eius, legitimo ratiocinio, innotuit, materiam illam ſubtiliſſimam eſſe oportere.

§. LXXXIIII.

Idem fere vt de natura haereditariae diſpoſitionis, quae humoribus ineſt, credam: eius propagandi ratio, quae, per

genera-

generationem fit, magnopere ſuadet. Quum etenim haereditaria diſpoſitio, per maſculinum ſemen, in liberos diuulgetur; (§. 35.) nec prius, gentilitia diſpoſitio vim ſuam exſerat, quam, multis demum elapſis annis, vt plerumque fit, aliisque cauſſis concurrentibus: neceſſe eſt, vitioſam fluidorum qualitatem, in qua, haereditaria diſpoſitio conſiſtit, quaeue ex maſculino ſemine, in foetum redundat, valde ſubtilem, ideoque aegerrime mutabilem eſſe. Quae materia niſi talis, qualem iam diximus, eſſet: aut cito morbum induceret, aut illis mutationibus, quae cuiuslibet aetatis ingreſſu, in corporibus, contingunt, vis atque indoles eius perderetur.

§. LXXXV.

Qualiscunque autem vitioſa illa humorum qualitas ſit (§. 84.), ſiue acrimonia, ſiue ſpiſſitudo, ſiue quaedam acris et ſpiſſi complicatio: aegerrime tolletur inde profecta diſpoſitio gentilitia. Acrimonia, ſpiſſitudo ſanguinis, qualis in primis in chronicis paſſionibus eſſe ſolet, difficulter alteratur; quia facile, niſi cautus ſit medicus, vltra, quam par eſt, vitioſam ſanguinis qualitatem alterando, ad oppoſitum extremum perueniet. Idque tanto contingit facilius, magisque eſt metuendum, vbi duo iſta vitia, acre et ſpiſſum, ſimul coniuncta ſunt: quum, vno oppugnato deſtructoque, alterum augeri ſemper fere oporteat; vt, reſoluta, per ſalina, viſcedine, augeatur humorum acrimonia.

§. LXXXVI.

Morbi adſcititii chronici, quodſi in principio, aut negliguntur penitus, aut imperite prauaque methodo tractantur; ſicque inueterati, altius iam radices egerunt: tandem in conſuetudinem abeunt, quos ideo *habituales* dixere. Hos perfecte ſanare, cumque radice exſtirpare, aeque difficilis negotii res eſt. Quod ſi iure meritoque de morbis adſcititiis ſtatuitur: quis, quaeſo, eſt, qui dubitet, idem quoque de haereditaria diſpoſitione, morbisque inde oriundis, dicendum eſſe; poſtquam,

 longe

longo tempore, corporibus inhaerens, et in dies velut quoddam fermentum, multiplicata latiusque ſerpens gentilitia diſpoſitio, conſuetudinem habitumque hominibus induxerit.

§. LXXXVII.

Obſeruationibus fide dignis conſtat, debellatos quidem morbos haereditarios interdum eſſe: h) ſi tamen aegri ad priorem victus rationem, qua, haereditaria diſpoſitio, quaſi irritatur, quaeue adeo illi occaſionem praebet, priorem repetendi fabulam, reuerſi ſint, ſopitos iam dum morbos, iterum reuixiſſe. Quod certe vix fieri poſſe videtur: niſi, morbo tantiſper percurato, haereditaria diſpoſitio, vtpote illius cauſſa, conſtans corpori inhaeſiſſet. Ac proinde, quum ſatis pateat, diſpoſitionem haereditariam, ſi in vetuſtatem abiit, tolli vix poſſe: ſponte ſequitur, morbos quoque haereditarios perfecte ſanari vix poſſe. Cuius ſanandi difficultatis cauſſa, an ſit in arte, vel artifice, vel in aegris ſalutaribus praeceptis minus obſequentibus, intelligere non eſt difficile. Certe, aegrorum moroſitas, impatientia, mollities, plurimum obſtare ſolet morborum ſanationi: vt medicus, omnia ex lege optimaque medendi methodo, ſelectiſſimisque remediis, inſtituens, nihil tamen quidquam proficere poſſit.

§. LXXXVIII.

Schenkivs quidem, viri triginta annos nati, et arthritide vexati, vt ille ipſe memoriae prodidit, haereditaria, hiſtoriam recenſens, eum, *ex integro, morbo iſto liberatum eſſe*, opinatus eſt: eo quod, inſtituta trimeſtri curatione prophylactica, aeger, viginti annos, arthritide immunis vixerit. i) Ego autem, pace tanti viri, vehementer dubito, ex ſalutari optatoque trimeſtris curationis prophylacticae euentu, certo colligi poſſe, morbum, *perfecte*, ſeu, vt auctor inquit, *ex toto*, id eſt, cum ſua cauſſa, diſpoſitione haereditaria, ſublatum eſſe. Enim vero ſatis

h) Ill. van Swieten *Comment. in Aphoriſm. Boerhav.* T. III. §. 1080. p. m. 436.

i) *Obſeruat. medicarum rarar.* Lib. V. Obſ. 156. p. m. 379.

ſatis clare, hiſtoriae illius auctor, cauſſas antecedentes exponit, cum praediſponentes, tum etiam procatarcticas, vt ſunt, vitae genus luxurioſum, quieti otioque deditum, animus ad iram propenſiſſimus. In ſubſequentibus autem, nihil eorum commemorat, an, trimeſtri abſoluta medicatione, aeger a prioris vitae generis prauitate deſtiterit, vel minus. Arbitror tamen, et medicum, aegrum ſuum, ad temperantiam diaetamque meliorem cohortatum eſſe; et aegrum, ſalutaribus medici conſiliis locum dediſſe. Hoc ſi ita, vt opinor, factum eſt: mirum non eſt, aegrum illum, viginti annis, liberum et immunem arthritide vixiſſe; quanquam diſpoſitio haereditaria ſublata non ſit (§. 27. 43. ſeq. et 50. ſeq.); adeoque, nec arthritidem illam ex toto ac perfecte ſanatam eſſe.

§. LXXXVIIII.

Plura alia exempla proſtant, quae docent, haereditarios morbos, exquiſito victu, et debita vitae ad verae diaetae regulas compoſitione, deinde vtilium quoque remediorum legitimo vſu, ſuperatos eſſe; ab iisque, immunes liberosque, tamdiu manſiſſe aegros, quoad ſalutaribus medicorum conſiliis obſequerentur. In quo propoſito, ſi conſtantes perſtiterunt: nunquam quidem reuertebatur morbus; quum haereditaria diſpoſitio, nullam haberet valetudinem turbandi occaſionem: proximam tamen potentiam, ad reuocandos priores morbos, quae in haereditaria diſpoſitione conſiſtit, remanſiſſe, illorum exemplis, confirmatur, qui, ſpretis ſaluberrimis conſiliis, priori vitae generi immoderato, ſemet tradiderunt. Quod certe, non in morbis tantum gentilititiis, verum adſcitiis etiam, maximeque chronicis et habitualibus, medicinam facientes experiuntur.

§. LXXXX.

Quae hactenus (§. 79. ſeqq.) diximus: ea docent, quid in morbis haereditariis *praeſagire* debeamus. Iam itaque ad *curationem* digrediamur. In cuius tractatione, haud adeo prolixi erimus: partim, quod methodum his morbis medendi vni-

uerſalem

uersalem duntaxat, proponendi animus sit; partim etiam, quod, magna cum laude, hoc in argumento, ante nos, alii versati sint.

§. LXXXXI.

Sciendum itaque est, morbi haereditarii, ne oriantur, impediri posse. In quo, *curatio prophylactica seu praeseruatoria* consistit. Sed, si exstirpantur ii, dicimus hanc *curationem curatoriam*, quae duplex est: *perfecta et imperfecta*, *seu radicalis et palliatiua*, quarum prior, *sanatio* recte dicitur. Consistit enim *illa*, in perfecta morbi caussae exstirpatione: haec autem, in sola symptomatum maxime vrgentium mitigatione, in qua morbi caussa vix attingitur.

§. LXXXXII.

Curatio prophylactica (§. 91.), in eo consistit, si impediamus, quo minus immediata morbi caussa, adeoque morbus ipse, exsistere possit. Absoluitur itaque, *primum*, *legitimo rerum non-naturalium vsu*, aëris, potus, cibi, quietis motusque et animi adfectuum; *deinde* vero *naturalis oeconomiae animalis status conseruatione*, in primis, quae ad secretiones et excretiones pertinet. Quem in finem, vtiles erunt atque necessariae, euacuationes, oportuno tempore, et prudenter instituendae, purgatio, sudor, venae sectio. Nec minus iuuabit, viscera chylum praeparantia, medicina roborare: quo rite concoquant alimenta. Si enim ventriculus, intestina, hepar, suo munere, rite funguntur: nec cor, nec caetera viscera, suo officio facile deerunt; in primis, si caeterae etiam res, recte adhibeantur in vsum. Prout autem varii sunt haereditarii morbi, eorumque dispositiones: ita etiam diaeteticae regulae, gentilitiae dispositioni eiusque morbo adcommodatae esse debent. Quas quidem ex natura et temperamento hominis, gentilitiae dispositionis indole, iisque, quae, in paaentibus, aut noxia, aut vtilia fuisse obseruauimus, medicus, ratiocinando, elicere debet.

§. LXXXXIII.

Tutissima equidem esset curatio perfecta (§. 91.): sed, vtinam certa aliqua, minimeque aegrotantibus molesta, methodus

haberetur,

haberetur, quaeque adeo cita, tuta iucundaque esset! At vero, licet solertes medici excogitauerint methodum haereditariis morbis medendi, quae tuta sit, certoque salutem, aegrotantibus promittat: tamen, quoniam diuturna est, neque delicatis mollibusque aegris grata ac iucunda esse potest; pauci sunt, qui leui temperantiae et sobrietatis impendio, sanitatem redimere velint.

§. LXXXIIII.

Lactea cura, seu lactis meri dulcis vsus, per aliquot menses, imo etiam annos, continuatus, magnopere quidem laudatur, quod nec absonum videtur. Quodsi enim lacte, tenerrimi infantes, optime nutriuntur; tanto facilius, ab adultis, liquor hic concoquetur. Quid? quod etiam virtus quaedam medicamentosa inesse lacti videatur. Pars enim eius caseosa, incrassat humores nimis tenues; serum autem diluit ac resoluit tenacia, facileque angustissimos meatus quosque permeat. Quot et quantos effectus, lac vaccinum dulce, toto anno, cibi potusque loco, exhibitum, in arthritide, podagra, praestiterit: obseruationibus non paucis, iam olim demonstrauit DOLAEVS k) WALDSCHMIDIVS l), aliique post eos, nostris temporibus, medici clarissimi. Quodsi ergo, lac, in his morbis, tam efferatis, tamque vetustis, debellandis, magnam habet vim et efficaciam: idem, quin in quibusdam morbis haereditariis, etiam praestare valeat, inficiandum non est; quamquam vix crediderim, a solo lactis vsu, perfectam cuiuslibet morbi haereditarii curationem (§. 91.), exspectandam esse. Expertum id se retulit *Ill.* SCHMIDELIVS D. qui, toto biennio, solo lacte, podagricum, qui hoc malum a parentibus accepit, felici euentu, nutriendum iussit.

§. LXXXXV.

Eundem autem effectum (§. 94.), an in omnibus morbis haereditariis, lac praestet, certo quidem nondum constat: multum

F

k) in tractatu, *de furia podagrae lacte victa et mitigata.*

l) disput. *de cura lactis podagricorum solatio, et certo podagrae remedio.*

tum tamen boni, ab eius vſu legitimo, ſperari poſſe, vel ab eius ſeri, vis eius acre temperandi, ſpiſſum diſſoluendi, facilis concoctio, clare docent. In primis, ſi cruditates omnes, tempeſtiue, blando purgante ex inteſtinorum canali, vacuentur; ne, impura nutriendo corpora, magis adhuc offendamus. Suadet etiam DOLAEVS, pro vario aegrotantium ſtatu, animantia, quorum lac, aegris alimento et medicinae eſt, munda eſſe, herbisque medicatis, quae contraria virtute, morbi cauſſam deſtruere iuuent, alenda. Forte enim lac eiusmodi animantis maioris erit virtutis. Tum tamen inutilis futurus eſt lactis vſus: quando haereditaria diſpoſitio, in phyſica fibrarum atonia conſiſtit, aut homo, temperamenti phlegmatici eſt.

§. LXXXXVI.

Subitaneas magnasque corporis mutationes, pertinaciſſimos interdum morbos, vt, *epilepſiam* m), *melancholiam* n), *maniam* o), *rabiem caninam* p), ſuſtuliſſe, experientia docuit. Id quoque, in morbis haereditariis, ſi non omnibus, quibusdam tamen, contingere poſſe videtur: quamquam hoc remedium, pro tuto certoque, habendum non ſit. Confirmatur id STAHLII q) obſeruatione. Nam, cum vir gentilitia podagra adflictus, incendii vicinitate territus, ingentia onera, praeter couſuetudinem, portaſſet: duobus ſubſequentibus annis, podagricis paroxyſmis, non tentabatur amplius, quos ante, quotannis expertus eſt. Poſtea quidem reuerſa eſt adhuc, fortaſſe ob admiſſum in victu vel alium errorem, ſed mitior, quam antea eſſe ſolebat.

§. LXXXXVII.

Neque prorſus inſolitum eſt, quasdam aegritudines, ac praeſertim chronicas, aliis morbis, tolli, qui maximas, inducunt

m) BOERHAVE *aphoriſm. de cognoſ. et curandis morbis* §. 1080. et Ill. van SWIETEN *Comment.* T. III. p. m. 416. ſeqq. Cel IVNCKERI diſſert. *de commotionibus patheticis corpori interdum proficuis.*

n) Ill. van SWIETEN T. III. §. 1115.

o) Id. ibid. §. 1123.

p) Id. ibid. §. 1143. n. 3.

q) diſſert. *de haereditaria diſpoſ. ad varios adfectus* §. 45.

cunt corporibus, mutationes. Fieri namque, hac ratione, poteſt, vt, expulſa prioris morbi materie, vi alterius morbi adſcititii, aut epidemici, ipſe illé morbus ceſſet. Sic, epilepſiam, quartanae acceſſione, ſaneſcere, HIPPOCRATES auctor eſt r). Narrat quoque MARCELLVS DONATVS s) hiſtoriam epileptici iuuenis, qui, a latronibus ſpoliatus, graui ſimul vulnere in capite accepto, epilepſia poſtea eſt liberatus. Icterum, febribus deleri, viceque verſa, febres, ictero ſaneſcere, GALENI, HIPPOCRATIS, aliorumque obſeruationibus, perite ſolideque, vt opinor, PROSPER ALPINVS t) demonſtrauit.

SCHOL. Ambigua equidem ſunt remedia illa, quae magnas inducendo mutationes, diuturnos grauesque adfectus ſuſtuliſſe dicuntur, (§. 96. 97.) ad perfectam morborum haereditariorum curationem. Verum tamen, ex fortuitis iſtis caſibus, generalem quandam medendi legem et methodum, in curandis haereditariis morbis, fortaſſe non inutilem, eruere poſſumus.

§. LXXXXVIII.

Exiſtimo autem, in eo, omnem artem, radicitus haereditarios morbos exſtirpandi, ſitam eſſe; vt, partim victu, aëris regionisque ſtatu, partim vitae genere ſingulari et diaeta, a teneris vnguiculis, ſenſim inducatur ſtatus ille, qui eſt haereditariae diſpoſitioni contrarius; atque adeo, ipſum corporis temperamentum, quoad eius fieri poteſt, in ſtatum contrarium, mutetur. Quod quidem melius ſucceſſurum confido, in tenera adhuc aetate, vbi haereditaria illa labes nondum inualuit, quam adulta. Recte igitur fecerint parentes; ſi gentilitia labe infectos ſe genuiſſe infantes arbitrantur; ſi liberos ſuos ita educauerint, vt haereditaria diſpoſitio, in dies minuatur. Quod ſi rite factum fuerit: confido vehementer, ipſam etiam gentilitiam diſpoſitionem,

r) *Epidem* lib. VI.
s) Lib. II. cap. 4.
t) *de praeſagienda vita et morte aegrotantium* Lib. V. cap. 5. conf. FRID. HOFMANNI *fundamenta pathologiae generalis* p. m. 73. 101.

nem, prorſus eliminari poſſe. Veriſſimum namque, in hoc quoque caſu, OVIDII illud eſt:

Principiis obſta, ſero medicina paratur:
Cum mala, per longas, inualuere, moras.

§. LXXXXVIIII.

Conſuetudo, ipſa natura vulgo dicitur. Nec immerito. Quaecunque enim, repugnante habitu atque conſuetudine, tumultuarie et cumulatim ſuſcipiuntur: iis, offendi valetudinem, in vulgus notum eſt. Quodſi ergo, prauam conſuetudinem deponere velis: eam mutationem, caue, ſubito ſuſcipias. Periculoſa enim eſt. Ea, quae aduerſus conſuetudinem ſunt, primo ſint minima, quae ſenſim augeantur in dies: donec homo, ſine moleſtia, taedioque, contrariam rem ferre adſueſcat v). Hac ratione, peſſimam quamque conſuetudinem, ſine vllo incommodo, exuere licet; imo ipſa quoque corporis, quin et animi temperamenta, haud mediocriter commutare x).

§. C.

Quod, ſi de longa atque inueterata conſuetudine (§. 99.) valet: incredibile non eſt, idem quoque, in delenda, vel potius emendanda morboſa haereditaria diſpoſitione, contingere poſſe. Senſim itaque tardeque, contrariis remediis, maximeque diaeteticis, haereditaria morboſa diſpoſitio corrigi poteſt, adeoque morbi etiam haereditarii ſanari, iis etiam, quae, in curatione prophylactica commemorauimus (§. 93.), diligenter obſeruatis.

§. CI.

Quid in imperfecta gentilitiorum morborum curatione (§. 92.) obſeruandum ſit; ſigillatim exponere, inſtituti ratio non requirit. Prout enim varium eſt haereditarii morbi ingenium, diuerſaque vrgentium ſymptomatum indoles: ita quoque variare debet medicus indicata atque indicationes. Veritati tamen, et optimae

v) BOERHAVE *inſtitut. medic.* §. 1027.
x) STAHL *de mutatione temperamentorum.*

optimae medendi methodo conuenire videtur, in palliatiua morborum haereditariorum curatione, iisdem vti remediis, quae ars, in similibus morbis adscititiis, commendat, ad mitigandam symptomatum vehementiam. Quo minus autem, in specialem atque vniuersalem haereditariorum morborum therapiam nosmet ipsos diffundamus: argumenti vbertas nostrumque breuitatis studium prohibent; quum in primis non desint viri, qui hac in parte, philiatrorum desideriis, ex asse satisfacere possint.

§. CII.

Equidem multa adhuc occurrere video, quae aut obscura incertaque, aut manca et imperfecta, nonnulli iudicabunt; spero tamen, eorum me consequuturum indulgentiam, qui huius argumenti difficultatem perspiciunt. Operae quidem pretium esset, vt, propter argumenti similitudinem, in ipsum *peccatum originale*, quoad eius vis et effectus, in corpus etiam humanum, sanitatem, morbosque, semet extendit, inquirere, videreque, an *variolae*, quod quibusdam placere video, originariae animae labis praesentiam testentur. Sed, quia, quae in generatione hominis iuxta atque conceptione, contingant, oculatissima ingenia, perspicere nondum potuerunt: superuacanea nostra opera, vt arbitror, foret; si ex iis, quae incerta dubiaque sunt, veritatem elicere vellemus. Superest amplius nihil, quam, vt supremum NVMEN, cuius nutu atque auspicio, hunc, qualiscunque sit, laborem, perficere licuit, animo venerer deuotissimo; menteque rogem supplici, velit, praesentibus hisce futurisque conatibus meis, benigne fauere, neque omnino plane irritos esse.

Nil opus eſt multis, dabit ars ſua proemia, curis;
Ac ſua merces erit. TE patria anhelat, opemque
Auxiliumque TVVM implorat et anxia quaerit.
Praeſta TE cunctis, hominemque Deumque, medendo.
Vtere ſorte TVA; peragas feliciter artem.
Sis TIBI, ſis patriae, decus immortale, quod optat

Viro Nobiliſſimo atque Doctiſſimo, in arte ſalutari, ſummos honores ambienti, amico ſuo, omni obſeruantia colendo; ſeque in amicitiam conſtantem commendat
GABRIEL INSTITORIS MOSSOCZY
Gyöngyöſſio Hungarus
SS. Th. et Ph. St.

Scrib. Iena
A. R. S.
cIↃ IↃ cc LVIII.
Cal. Oct.

TV patiare vilem, redimitus tempora Phoebo,
Inter florentes hederam TIBI ſerpere lauros.
Gloria TE maneat, TVA laus nomenque perennet;
Atque TVIS votis aequalia fata rependat.
Numen ſupremum TVA tum conata ſecundet.
I decus omne TVIS; morbis patriamque leuato;
Atque DEVS faxit, TIBI vt inſanabile nil ſit.

Quod Clariſſimo Doctorando, amico ſuo aeſtumatiſſimo, pectore candidiſſimo, precatur
MICHAEL CYRILLI
Bartfa- Hungarus
S. S. Th. et Phil. Stud.

Srcibebam Iena
A. R. S.
cIↃ IↃ cc LVIII.
II. Cal. Oct.

SPECTABILI AC MAGNIFICO DOMINO

GEORGIO DE RADVAN

HAEREDITARIO DOMINO

IN RADVAN SZKVBIN ET MALACHO ETC. ETC.

SACRAE CAESAREAE REGIAEQVE MAIESTATIS

CONSILIARIO INTIMO

NONNVLLORVM INCLYTORVM COMITATVVM

REGNI HVNGARIAE

ADSESSORI PRIMARIO

NEC NON

SPECTABILI AC MAGNIFICO DOMINO

LADISLAO DE RADVAN

HAEREDITARIO DOMINO

IN RADVAN SZKVBIN MALACHO ET KAZA CET.

QVORVNDAM INCLYTORVM COMITATVVM

REGNI HVNGARIAE

ADSESSORI PRIMARIO

FRATRIBVS GERMANIS

NON MINVS

ANTIQVITATE GENERIS

VIRTVTE

GLORIAQVE MAIORVM SPLENDIDISSIMI

QVAM

PIETATE IN DEVM REGEMQVE

FIDE IN PATRIAM

AMORE DENIQVE IN ARTES ET LITTERAS

CLARISSIMIS

LITTERARVM PATRONIS ET MAECENATIBVS

INDVLGENTISSIMIS

DISSERTATIONEM HANC INAVGVRALEM

MENTE DEVOTISSIMA

D. D.

AVCTOR.

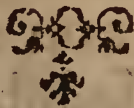
SPECTABILES AC MAGNIFICI DOMINI

Non dubito plerosque fore, qui me audacem, nisi etiam impudicum iudicent, qui clarissimis nominibus VESTRIS, vilissimum scribendi, genus, quodue amplitudini VESTRAE, minus conuenire videtur, inscribere non dubitarim. Ac, fateor quidem, institutum meum, mihimet ipsi, paulo audacius videri; partim, quod argumentum hocce, magis fortasse a studiis, quam ingeniis VESTRIS abhorret; partim, quod, nulla adhuc ratione, VOBIS innotui: tamen, quum pro comperto habeam, quanto studio, quanta liberalitate, artes et scientias Reipublicae vtiles, alere, fouere et promouere studeatis; partum huncce ingenii mei, licet non omni ex parte, perfectum et absolutum, meliore iure, nemini, quam VOBIS MAGNIFICI DOMINI, me consecraturum arbitrabar. Quis enim VOBIS, seu generis antiquitate, seu domi militiaeque praeclare gestorum gloria, siue sapientiae virtutisque amore, anteferendus est? Virtute et claris facinioribus, maiores VESTRI, illam nominis dignitatem, consequuti sunt, quam in VOBIS adhuc, cuncta Hungaria admiratur, quamue VOS, a maioribus haereditate acceptam, per tot saeculorum decursum, non modo conseruastis, verum etiam, multis accessionibus, plurimum auxistis;

tv

vt ambiguum videatur, an illis, maior partae dignitatis, quam VOBIS, inter tot tantasque fluctuantis fortunae viciſſitudines, retentae gloria conueniat. Sed, tanto lubentius, celebrandis laudibus VESTRIS, ſuperſedebo; quanto certius conſtat, hanc VOBIS virtuoſis gloriam, omnium bonorum conſenſu, clementique Auguſtiſſimorum Imperatorum et Diuorum Hungariae Regum iudicio, attributam eſſe. Patiamini igitur, SPECTABILES AC MAGNIFICI DOMINI, diſſertationem hanc, clariſſima nomina VESTRA, in fronte gerere, tantorumque nominum titulis ſuperbire. Quam, etſi non eam eſſe ſciam, quae ampiiſſimis nominibus VESTRIS ſatis ſit conueniens: teſtis tamen erit publicus, VESTRI in litterarum ſtudia amoris et beneficentiae. Quamobrem, opus hoc meum, GRATIOSI MAECENATES, ſerena, vt ſoletis, fronte, excipite, non munuſculi huius pretium, quod ſentio, quam ſit exiguum, ſed potius animum VESTRI obſeruantiſſimum aeſtumantes. Id ſi impetraro: minus me terrebunt eorum iudicia, quibus nil, niſi, quod nouitatem ſapit, et a viris maximi nominis profectum eſt, dignum lectu videtur. Quod reliquum eſt, ſeruet VOS DEVS O. M. vna cum ſplendidiſſima familia VESTRA, ſaluos atque incolumes, diutiſſime; addatque maiora in dies, ſplendoris, gloriae ac felicitatis incrementa. Scribebam Erlangae A. R. S. cIↃIↃccLVIII.

III. Cal. Octobr.

Certa